

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 5

Засновано у 2015 році

Рівне – 2017

УДК 37 : 005.591.6

I - 66

ББК 74.200

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 5 / упоряд. О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова, Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2017. – 290 с.

До збірника увійшли наукові праці, здійснені у галузі теорії і методики виховання. Статті спрямовані на багатоаспектне висвітлення основних напрямів, сучасних підходів до змісту, форм і технологій виховного процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступники головного редактора: **Гринькова Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, Академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Бех І. Д., доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України;

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, Учений секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Коберник О. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лобода С. М., доктор педагогічних наук, професор, доктор габілітований, професор звичайний Вищої школи інформатики і прикладних наук (м. Лодзь, Республіка Польща).

Члени редколегії:

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Вербець В. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної, навчально-методичної роботи та гуманітарної політики Рівненського державного гуманітарного університету;

Карпенчук С. Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Ламанаускас В., доктор соціологічних наук, професор, директор науково-методичного Центру «Scientia Educologica», професор Шяуляйського університету (м. Шяуляй, Литовська Республіка);

Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Малолєпши Елігіуш, др. хаб., професор, декан педагогічного факультету Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові;

Пелєх Л. Р., доктор педагогічних наук, професор, зав кафедри міжкультурної комунікації та історії світової літератури Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелєх Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Потапчук Т. В., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри пісенно-хорової практики та постановки голосу Рівненського державного гуманітарного університету;

Стоклоса К., доктор наук, професор, Інститут Зигмунд-Неуман (Дрезден, ФРН);

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Херсонського державного університету;

Шмид К., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри історії і теорії виховання Жешувського університету (м. Жешув, Республіка Польща);

Шугасва Л. М., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Ячук І. П., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Бісовецька Л. А. кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкового навчання РДГУ;

Сойчук Р. Л., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом МОН України № 515 від 16.05.2016 р.

Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України (галузі науки – педагогічні).

Упорядники: **проф. Петренко О.Б., доц. Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ.**

Рецензент: **Коляда Н. М.** – доктор педагогічних наук, професор; завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини.

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол №6 від 25 травня 2017 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017

ЗМІСТ

Пустовіт Г. П. Ставлення дитини до природи як домінанта формування екологічної вихованості учнів у позашкільних навчальних закладах	7
Павелків Р. В. Психологічні особливості рефлексії у структурній організації особистості	20
Петренко О. Б., Пелех Ю. В., Пелех Л. Р. Інноваційне управління вищими навчальними закладами: теоретичний аналіз проблеми	31
Jaroslav Jagiela. Tratsactional analysis – educational applications	41
Карпенчук С. Г., Іванюк-Семенюк Л. Ю. Педагогічний закон у контексті історії розвитку науково-педагогічної думки	51
Лісова С. В. Педагогічна креативність як складова професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах розвитку інноваційної освіти	65
Потапчук Т. В. Відповідальність як наукова проблема	75
Ящук І. П. Шкільна бібліотека у структурі загальноосвітнього навчального закладу	86
Кіндрат В. К., Литвиненко С. А., Кіндрат Н. П. Проблема національно-патріотичного виховання студентів спеціальності «фізичне виховання» у Рівненському державному гуманітарному університеті	95
Боровець О. В., Демчук М. В. Особливості формування соціальної компетентності молодших школярів	109
Бричок Б. П. Природовідповідна освіта – вимога сьогодення	115
Гудовсек О. А. Проблема підготовки учителів образотворчого мистецтва в Україні: стан дослідженості	120
Дупак Н. В. Проектування змісту професійної освіти у сучасний період розвитку суспільства	130

Казанішена Н. В. Організація освітньо-виховної роботи на екологічній стежці «Сатанівська перлина»	139
Кіндрат П. В., Кіндрат В. К., Семенович С. В. Упровадження національної стратегії з оздоровчої рухової активності: нормативні аспекти.	147
Панчук А. П., Панчук І. В. Туристична індустрія України.....	154
Петренко С. В. Активні форми навчання у вищій школі: актуалізація інноваційного досвіду США	161
Сойчук Р. Л. Методи виховання національного самоствердження в учнівської молоді	172
Стельмашук Ж. Г. Освітньо-виховний простір сільської школи як чинник національно-патріотичного виховання учнів.....	183
Сяська Н. А. Виховання інформаційної культури під час вивчення елементів стохастики у курсі математики основної школи	194
Федоришин О. П. Collaborative learning and its influence on the development and formation of students' social skills	200
Ціпан Т. С., Гоголь В. А. Учнівське самоврядування як чинник формування акмеологічного простору школи	207
Кислюк О. О., Кислюк П. В. Застосування комп'ютерних технологій у роботі класного керівника	218
Регула Т. А., Михальчук Т. М., Береговська Н. О. Шкільний сайт як засіб організації національно-патріотичного виховання учнівської молоді	225
Доробки молодих науковців	
Баліка Л. М. Використання інформаційних технологій у роботі шкільної бібліотеки	233
Дем'янюк І. В. Т. Д. Дем'янюк про формування сучасної парадигми науково-методичної роботи з педагогами	241
Дуброва А. С. Застосування комп'ютерних технологій, а саме методу проєктів у системі інтенсивного вивчення іноземних мов	252

Осипчук О. П. Психолого-педагогічні засади розуміння й усвідомлення моральних норм та вимог учнями молодшого шкільного віку.....	258
Тимощук А. А. Формування творчої особистості школяра у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського.....	265
Федорук О. М. Використання інформаційних технологій у професійній підготовці документознавця	272
Шпичак І. П. Інноваційні форми соціального виховання дітей (20-ті роки ХХ ст.): пошуки, реалії, перспективи.....	279
Відомості про авторів	288

important its feature is the change of the social position of a child when she expands and deepens the relationship with the surrounding reality.

It is clarified that in a primary schoolchildren social competence, which includes certain system of knowledge, abilities and skills of individual and group interaction and the ability to model and assess his behavior according to social norms and rules, are formed in the process of active collective and group educational activities and communication. Social competence of primary schoolchildren is the basis for further their education of in a constantly changing social conditions, for training to perform basic social roles in the society.

Key words: social competence, age features of primary schoolchildren, social competence of primary schoolchildren.

Стаття надійшла до редакції 29.04.2017

Б. П. Бричок

ПРИРОДОВІДПОВІДНА ОСВІТА – ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ

*Який же дар дістали ті,
Що так дітей учити вміють?
Мені здається, в скарбі тім
Любві найбільш дісталось їм.*

І.Я.Франко

Анотація. Запроваджена практика набору студентів у ВНЗ через ЗНО (тести) без врахування природовідповідності має бути змінена. На початкову школу покладена відповідальність – дати кожній дитині своєрідний навігатор, який буде вести їх по життєвих дорогах. Успіх у житті залежить насамперед від вибору професії на основі задатків. Геніальність із пелюшок не означає успіху в житті.

Ключові слова: природовідповідність, інтелект, IQ, обдарованість, спадковість, гени.

Постановка проблеми. Сучасна система набору студентів у ВНЗ не враховує найголовнішого – природовідповідності, здатності до певної професії. У результаті абітурієнт вступає у той ВНЗ, у якому наявний відповідний прохідний бал. А згодом студент відчуває, що «сів не в свої саночки» і змушений слухати лекції про особливості «чужої» для нього професії і мріяти якомога швидше закінчити навчання у даному ВНЗ і вступати в інший, який відповідає його природним задаткам. Чи нормально це?

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Проблеми підготовки вчителя, його професійної діяльності були і залишаються предметом

дослідження багатьох вчених, котрим не байдужа доля молодого покоління – духовного потенціалу нації.

Це, зокрема, В. О. Сухомлинський, І. А. Зязюн, Ю. І. Завалевський, В. А. Кан-Калик, І. О. Синиця, Л. І. Рувінський, Ш. О. Амонашвілі та ін.

Проте проблема вступу абітурієнтів до педагогічного ВНЗ ними не розглядалася.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Національна система освіти в Україні нині формується в умовах значних зрушень у духовному, політичному економічному просторі суспільства.

Освітньо-педагогічні зміни у національному масштабі відбуваються у контексті загальноцивілізаційних трансформацій, зумовлених значним поширенням освітніх технологій, спрямованих на реалізацію особистісної парадигми освіти, яка полягає у побудові навчального процесу, що орієнтований на розвиток і саморозвиток індивіда.

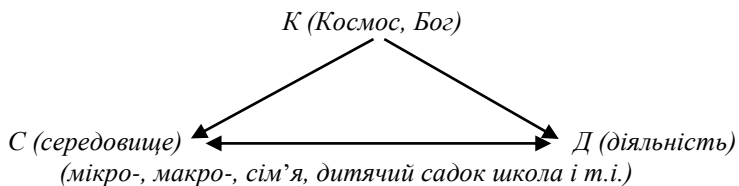
Завданням загальноосвітньої школи, як зазначено у Концепції загальноосвітньої школи України, є «різнобічний розвиток індивідуальності дитини на основі виявлення її задатків і здібностей...» [5].

У цьому зв'язку підлягають зміні самі тенденції педагогічної діяльності:

- ріст системності у педагогічній діяльності;
- розширення свободи вчителя у цільовій, змістовій і процесуально-методичній сферах;
- орієнтація на особистість учня;
- подолання авторитарності.

Дитина з'являється на світ з певними якостями, успадкованими від батьків.

Це видно із такої схеми:

Завдання середовища – пізнати дитину, розшифрувати її генетичний код, задатки і включити у діяльність, у процесі якої розкриються ці задатки, розкриються і переростуть у провідну природовідповідну діяльність. Яка вона? Це ігрова, навчальна, трудова, спортивна, художня і т.і.

А ще й соціально-економічні умови, географічне середовище.

Останнім часом з'являються цікаві матеріали про дітей-Індіго – дітей нового покоління, надзвичайно обдарованих. Сьогодні кількість таких дітей у світі перевищує 100 млн. Але це не означає що вони досягнуть успіху в житті. Британські соціологи спостерігали за життям

210-ти дітей, що вважалися геніальними. Успіху в житті досягти могли лише 5!

За даними одного з відомих американських дослідників Е. Торренса, більше третини таких дітей визнані у школах як невстигаючі.

Наведемо деякі приклади.

Найрозумнішою людиною на планеті визнано трирічну жительку Великобританії Алісу Амос. Коефіцієнт її інтелекту 162, IQ перевищує Альберта Ейнштейна. У нього – 160.

Тринадцятирічна ромська дівчина має IQ 162 і запрошення до Оксфордського університету для вивчення медицини.

Таких людей у світі немало. Серед них шахіст Гаррі Каспаров – IQ 190, математик Ендрю Уайлс – IQ 170, математик Теренс Тао – IQ 230, фізик Кім Унг-Йонг (Корея) – IQ 210, астрофізик Крістофер Хірата – IQ 225.

«Небесна істота, зовсім не схожа на смертних», – так писали про Ісаака Ньютона при його житті. А сам він вважав, що «геній – це терпіння думки, зосередженої у відомому напрямі. Якщо я бачив далі за інших, то лише тому, що стояв на плечах гігантів».

Великий винахідник за всю історію людства Томас Едісон сміявся, коли називали його генієм: «Що за дурниця? Я вам говорю, що секрет генія – це робота, наполегливість і здоровий глузд...».

Отож бачимо, що «обранці долі» не визнавали своєї унікальності. Часто люди не завжди об'єктивно оцінювали як інших, так і себе.

Історія засвідчує, як декілька сотень фінських матросів та торговців, що розбирали справу Сократа і засудили його до смерті за неправильні погляди, а Джордано Бруно спалили на вогнищі за «неправильні» погляди на Всесвіт. Отож напрошується запитання: «А судді хто?» Існує точка зору, що таланти народжуються плеядами, ніби миттєво, циклічно. Як приклад, наводяться прізвища письменників: 1799 рік – Пушкін, 1809 – Гоголь, 1811 – Белінський, 1814 – Лермонтов, Шевченко і т.і.

Маємо значну кількість людей, які проявляють незвичайні здібності з малих років. Тому і говорять, що геніями народжуються.

Цього заперечити не можна. Вольфганг Амадей Моцарт у чотирирічному віці створив декілька концертів, і шестирічному – скрипкові сонати, у десять років – свої перші симфонії, виконані в Лондоні, у чотирнадцять – оперу на замовлення Міланського театру. Це, звичайно, геніальність вражень.

Але бувало й по-іншому. Наприклад, констатували в університеті, що Гегель – молода людина, яка не вирізнялась від інших, а у філософії зовсім себе не проявив. Чарльз Дарвін серед своїх ровесників та вчителів вважався тупуватим хлопцем, а Менделєєв декілька разів при вступі до університету провалював хімію.

Ми живемо в інший час. У нас є значно кращі можливості визначити задатки дитини, побачити полум'я любові у її серці і направити її на правильну життєву дорогу.

Як би там не було, але природовідповідність – основа життєдіяльності людей.

До неї входять задатки – генетично детерміновані анатомо-фізіологічні особливості мозку і нервової системи, що є передумовою процесу розвитку. Елементарною одиницею спадковості є ген – носій задатків.

Історія засвідчує, що були дві концепції розвитку: соціологічна (Дж. Локк, Гельвецій) та біологічна (Дж. Дьюї, Е. Торндайк). У тій чи іншій мірі вони існують і нині.

У 2008 році російський вчений В. П. Безпалько опублікував у журналі «Народное образование» статтю «Педагогічний маніфест – 10 заповідей природовідповідності». Він стверджує, що траєкторія освіти людини задана природою у вигляді її природних задатків до певних видів діяльності. «Сенс природовідповідної освіти, – пише В. П. Безпалько, – у культивуванні вроджених домінантних задатків людини – інтелектуальних і фізичних, їх розвиткові до принципово можливого рівня досягнень у професійному становленні особистості [2].

Основне завдання початкової школи, на його думку, – виявлення домінантних задатків кожного учня і визначення подальшої направленості його освіти.

Без врахування цих задатків примусове навчання з непомірним навантаженням призводить до краху. Так сталося із дітьми відомого в педагогічних колах В. П. Нікітіна, який хотів перевернути світ, а світ перевернув його семеро дітей. Доля цих дітей стала іншою, не такою, якою хотів бачити Б. П. Нікітін.

А сучасна система ЗНО в Україні? При вступі до ВНЗ хіба вона може задовільняти вступників, які потрапляють у ВНЗ за сумою балів, а не за природовідповідністю?

Це травма психологічна, покарання батьків фінансове і багато інших неприємностей. То чи не варто перебудовувати професійну орієнтацію учнів так, щоб достеменно вивчити учня і направити його на природовідповідний вибір професії?

Для якісної підготовки вчителів слід передбачити відбір кандидатур на основну людську професію шляхом перевірки на профпридатність. Інтернет-мережа не замінить живого педагога.

Школи сьогодні потребують, аби у штаті був соціолог, психолог. Необхідна ціла психологічна служба. Тоді школа зможе визначити наявність у дітей педагогічних здібностей. Зокрема, мова йде про перцептивні, комунікативні, акторські здібності, креативні, організаторські, дидактичні здібності.

Та найголовніше – наявність любові до людей, зокрема до дітей. саме ця любов необхідна педагогу. Якщо поглянути на модель конкурентоспроможного вчителя, у якій є перелік якостей із педагогічної техніки, компетентності, загальної і духовної культури, професійних здібностей і т.і., то ми не побачимо основної – педагогічної любові. А

згадаймо слова В. О. Сухомлинського: «Що було найголовніше в моєму житті? Без вагань відповідаю: любов до дітей» [6].

Оскільки саме початкова школа повинна виявляти майбутніх потенційних педагогів з числа учнів, то й готувати вчителів початкової школи треба дуже відповідально. Адже саме педагоги початкової школи мають дати дитині своєрідний навігатор, який поведе її по життєвих дорогах.

Висновки і перспективи подальших розвідок.

1. При вступі до ВНЗ абітурієнт повинен мати «дорожню карту» до своєї професії, відповідну підготовку, характеристику у вигляді портфоліо, яке супроводить його упродовж навчання в школі.

2. Старші класи загальноосвітньої школи повинні бути профільними. Учень обирає або коледж, або профільний клас.

3. При поданні документів до ВНЗ абітурієнт має пройти співбесіду із комісією, до якої входять психолог, лікар, соціальний педагог, вчителі і представники ВНЗ.

4. МОН слід змінити правила прийому до ВНЗ, відмовившись від тестування як «панацеї». Потрібно бачити людину, спосіб мислення її, бо пам'ять – це добре, але це не все для обрання професії.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Особистісно орієнтоване виховання / І. Д. Бех. – К., 1998.
2. Безпалько В. П. Педагогический манифест / В. П. Безпалько // Народное образование. – № 8. – 2008.
3. Белухин Д. А. Личностно ориентированная начальная педагогика в вопросах и ответах / Д. А. Белухин. – М., 2006. – 312 с.
4. Діти-Індиго – діти майбутнього? // Завуч. Грудень. – 2006. – № 34.
5. Концепція середньої загальноосвітньої школи України // Інформаційний збірник МО України. – К., 1999. – № 4. – С. 4-12.
6. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Передмова / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори. В 5 т. – К., 1977. – Т.3. – С. 7.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED:

1. Bekh I.D. Osobystisno oriientovane vykhovannia [Personally Oriented Education]. – K., 1998. (in Ukrainian)
2. Bezpalko V.P. Pedagogicheskii manifest [Pedagogical Manifesto] / Narodnoje obrazovaniye. – 2008. – № 7. (in Russian)
3. Belukhyn D.A. Lichnostno orijentirovannaja nachal'naja pedagogika v voprosakh i otvetakh [Personality-oriented Elementary Pedagogy in Questions and Answers]. – M., 2006. – 312 s. (in Russian)
4. Dity-Indyho – dity maibutnoho? [Children-Indigo – Children of the Future?] // Zavuch. Hruden. – 2006. – № 34 (in Ukrainian)
5. Kontseptsiia serednoi zahalnoosvitnoi shkoly Ukrainy [The Concept of Secondary Schools of Ukraine] // Informatsiinyi zbirnyk MO Ukrainy. – K., 1999. – № 4. – S. 4-12 (in Ukrainian)

6. Sukhomlynskyi V.O. Sertse viddaiu ditiam. Peredmovna [I Give My Heart to Children. Preface] // Vybrani tvory. V 5 t. – K., 1977. – Т.3. – С. 7. (in Ukrainian)

Аннотация. Существующая практика набора студентов в ВУЗ путем внешнего независимого оценивания (тестирования) без учета природосоответствия должна быть изменена. Успех в жизни зависит прежде всего от выбора профессии на основании врожденных способностей. На начальную школу положена ответственность – дать каждому ребенку своеобразный навигатор, который поведет его по жизненным дорогам.

Ключевые слова: природосоответствие, интеллект, IQ, одаренность, наследственность, гены.

Summary. The current practice of entering students to higher education institutions by external independent evaluation (testing) without taking into account environmental compliance must be changed. Without taking into account these inclinations force learning with excessive loads lead to the collapse. The main task of the elementary school is to identify the dominant inclinations of each student and to determine the future direction of his education. It has the responsibility to give each child a kind of navigator which will guide her along the roads of life. Success in life depends primarily on the choice of profession based on instincts. The genius which is seen in the early age does not mean success in life.

Key words: nature correspondence, intellect, IQ, giftedness, heredity, genes.

Стаття надійшла до редакції 28.04.2017

О. А. Гудовсек

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ: СТАН ДОСЛІДЖЕНСТІ

Анотація. У статті розкрито різні аспекти підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва в Україні. На основі аналізу науково-педагогічної літератури та дисертаційних досліджень, виокремлено педагогів, що розглядали проблему підготовки учителів образотворчого мистецтва як в історичному аспекті, так і на сучасному етапі. Вказано найбільш значущі проблему, яких торкаються у своїх дослідженнях сучасні науковці, зокрема: формування творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва; готовність майбутніх учителів мистецьких спеціальностей до професійного саморозвитку; формування професійної культури майбутнього вчителя образотворчого мистецтва; застосування народної художньої творчості у фаховій підготовці

Наукове видання

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ
Збірник наукових праць

Випуск 5

Упорядники:
проф. Петренко О.Б., доц. Ціпан Т.С.

Науково-бібліографічне редагування:
наукова бібліотека РДГУ

Підписано до друку 25.05.2017 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 24,7. Замовлення №204/1. Наклад 300

I – 66 **Інноватика у вихованні** : зб. наук. пр. Вип. 5 / упоряд.
О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова,
Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2017. – 290 с.

УДК 37 : 005.591.6
ББК 74.200

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017

Віддруковано засобами оперативної поліграфії

УРМ-ПОЛІГРАФ

вул. Буковинська, 3, м. Рівне, 33000;

тел.: 0362-64-21-34